บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา และพัฒนากระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Designs) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ที่ศึกษา เนื่องจากเป็นวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาปรากฏการณ์เบื้องต้นในพื้นที่และสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลชุมชน สาธารณสุขอำเภอ และอาจารย์พิเศษ อย่างละ 1 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้แทนภาคประชาชนในจังหวัดยะลา จำนวน 8 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มนี้ คือ อาจารย์ผู้ทำหน้าที่บริหารวิชาการของวิทยาลัย จำนวน 2 คน อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอน จำนวน 4 คน พยาบาลพี่เลี้ยงในโรงพยาบาลศูนย์ยะลา จำนวน 6 คน โรงพยาบาลชุมชน จำนวน 6 คน สถานีอนามัย จำนวน 6 คน ศิษย์เก่าของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา จำนวน 6 คน รวม 30 คน โดยจัดสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่ม แบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เพราะจะได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จึงต้องอาศัยความร่วมมือและสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลหลัก

3. การเก็บข้อมูลประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยใช้แบบวัดเกณฑ์การประเมิน (Rubric Scoring) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัด

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาพบปรากฏการณ์ของกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ประกอบด้วย 8 คุณลักษณะ ดังนี้ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพประกอบด้วย หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ท่าทางน่าศรัทธา แต่งกายสะอาด พูดได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางภาษาประกอบด้วย ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ดี พูด เขียน และอ่านภาษาไทยได้ สื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและมลายูถิ่นได้ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการพยาบาลประกอบด้วย มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาทั้งแผนใหม่และการรักษาที่คนในท้องที่ใช้ มีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล มีความสามารถในกระบวนการคิด คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย รู้จักระงับอารมณ์ของตนเอง มีความอดทน มีเมตตา กรุณาอยากช่วยคนที่ตกทุกข์ได้ยาก มีความเอื้ออาทร มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อคนไข้และหน้าที่การงาน คุณลักษณะด้านการเข้าใจความแตกต่างต้องเข้าใจหลักการ ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละศาสนา รวมทั้งมีความรู้ที่แท้จริงของแต่ละศาสนา คุณลักษณะด้านการพยาบาลประกอบด้วย มีความเป็นมาตรฐานในการทำงานของวิชาชีพ มีความยุติธรรมในการให้การพยาบาลกับผู้รับบริการโดยไม่เลือกว่านับถือศาสนาใดไม่เลือกปฏิบัติ ให้การพยาบาลได้ครอบคลุมอย่างเป็นองค์รวม คุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการใฝ่เรียนใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความสามารถด้านการวิจัย คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำซึ่งประกอบ กล้าตัดสินใจ ปรับตัวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี มีความเป็นผู้นำ วิเคราะห์ตนเองและเข้าใจตนเองได้

2. กระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 13 กระบวน การ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การสร้างความตระหนัก การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างความเข้าใจ การสร้างความมั่นใจ การเรียนรู้จากตัวแบบ การสร้างวินัยในตนเอง การกำหนดบทบาท

หน้าที่ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพ การปลูกฝังค่านิยม และการปลูกฝังจิตสาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ประการแรก คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพประกอบด้วย หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ท่าทางน่าศรัทธา แต่งกายสะอาด พูดได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ ทั้งนี้เพราะพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมคาดหวังว่าสามารถเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของประชาชน ภาพลักษณ์ของพยาบาลที่ปรากฏให้ผู้รับบริการและบุคคลทั่วไปเห็นต้องเป็นภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ดังที่ ประณีต ส่งวัฒนา (2548) ศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายบทบาทของคณะพยาบาลศาสตร์ ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำรวจพบว่า ผู้ที่เป็นพยาบาลนอกจากจะให้การพยาบาลช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยแล้ว การแต่งกายที่สะอาด การมีสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อถือและน่าไว้วางใจ การมีท่าทีคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง สุภาพเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีลักษณะมั่นใจในตนเอง เป็นไปตามผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “พยาบาลต้องเป็นคนที่มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เวลาที่เป็นคนไข้เจอพยาบาลที่ยิ้มแย้มแจ่มใสจะทำให้คนไข้กล้าพูดกล้าถาม มีลักษณะท่าทางที่ดี แต่งตัวเรียบร้อย ร่างกายสะอาดสะอ้าน สามารถสื่อสารกับผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง ท่าทางมั่นใจในขณะพูด ไม่ตะกุกตะกัก” สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิมัศตูรา แว และประณีต ส่งวัฒนา (2548, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อคุณสมบัติและบริบทการดูแลของพยาบาลที่ชุมชนต้องการซึ่งเป็นวิจัยย่อยในชุดวิจัยเรื่องความเป็นไปได้ในการขยายบทบาทของคณะพยาบาลศาสตร์ในการผลิตและพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะพยาบาลที่ชุมชนต้องการ คือ มีพฤติกรรมบริการที่เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยเป็นพยาบาลที่พูดจาดี น่าฟัง มีมนุษยสัมพันธ์และพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ พบว่า สมรรถนะด้านบุคลิกภาพ เป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญของบัณฑิตพยาบาล สอดคล้องกับจอห์นเซน และคณะ (Johnsen et al., 2002, pp. 295-301) ที่ศึกษาสมรรถนะของนักการศึกษา

พยาบาลตามความคิดเห็นของความสำคัญและการประยุกต์ใช้ของลักษณะที่แตกต่างสมรรถนะของนักการศึกษาพยาบาลในประเทศนอร์เวย์ พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ประการต่อมา คือ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางภาษา ประกอบด้วย ใช้ภาษาท้องถิ่นได้ดี พูด เขียน และอ่านภาษาไทยได้ สื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและมลายูถิ่นได้ เนื่องจากการสื่อสารเป็นสื่อกลางสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน ประชากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างและหลากหลายทั้งวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งภาษา ประชาชนกว่าร้อยละ 80 (1,386,880 คน) เป็นชาวไทยนับถือศาสนาอิสลาม (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2550, หน้า 3) ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำรงชีวิต ในขณะที่การพยาบาลเป็นศาสตร์สาขาปฏิบัติมีบทบาทสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นองค์รวมในกระบวนการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในด้านผู้ให้การดูแล ผู้ประสานงาน ผู้จัดการในการดูแล การปฏิบัติตามบทบาทการพยาบาลที่ดีต้องใช้การสื่อสารอย่างเหมาะสมกับผู้รับบริการ ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “พยาบาลที่จะปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีคุณลักษณะทางภาษา ถ้าพยาบาลไม่สามารถสื่อสารกับคนไข้ด้วยภาษาของเขาได้ คนไข้จะเกิดความรู้สึกแปลกแยก ต้องพยายามพูดภาษาที่คนไข้ถนัดให้ได้ คนเราถ้าพูดภาษาเดียวกันอะไร ๆ ก็จะง่ายขึ้น พูดรู้เรื่องกันมากขึ้นในขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลหลักยังมีความเห็นว่าภาษาอังกฤษก็มีความจำเป็นกับพยาบาล” บลูม, ทิมเมอร์แมน และแซน (Bloom, Timmerman & Sands, 2006, pp. 271-274) ที่ศึกษาพบว่า การเตรียมพยาบาลให้มีความรู้ทางภาษาความรู้ความสามารถทางภาษามีการฝึกเพิ่มเติมให้พยาบาลสามารถพูดได้หลายภาษาเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกฝนด้านภาษาเพิ่ม กัญญา โตท่าโรง (2541, หน้า 16-18) กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพ โดยพยาบาลวิชาชีพต้องมีคุณลักษณะด้านการเผยแพร่ผลงานและการสื่อสาร (Publication and Communication) คือ สามารถเผยแพร่ความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติ ผลงานวิจัย และสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับประกาศของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดว่าคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล ต้องสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำงานเป็นทีมกับสหวิชาชีพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1-2) อัลฟาโน (Alfano, 1989, pp. 273-380) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการดูแลของพยาบาลในคลินิกของพยาบาลในอเมริกาเหนือ ศึกษาพบว่า พยาบาลที่มุ่งวิชาชีพ (Professionally-Oriented Practice) จะมุ่งการพยาบาลโดยตรงกับผู้ป่วย สนใจให้การดูแล สอน แนะนำ และสนองความต้องการของผู้ป่วยซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จำเป็นต้องใช้การสื่อสารที่ตรงกับภาษาที่ผู้รับบริการใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งมูซา และ

เดวิด (Maukscha & David, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นารี อาแว, 2545, หน้า 48-49) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของวิชาชีพการพยาบาลไว้ว่า วิชาชีพการพยาบาลต้องอาศัยรูปแบบความสัมพันธ์ที่ใช้ศิลปะของการเอื้ออาทร (Caring) ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อตัวผู้ป่วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจแสดงออกทางคำพูด การสัมผัส กิริยาท่าทาง รวมตลอดถึงสีหน้าแววตาของพยาบาลที่แสดงต่อผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะที่สำคัญตามความประสงค์ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ถึงแม้ว่ามาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ว่า ต้องสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (สภาการพยาบาล, 2553, หน้า 1-2) ซึ่งไม่ได้ระบุที่เฉพาะเจาะจงดังข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ประการต่อมา คือ คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถทางการพยาบาลประกอบด้วย มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาทั้งแผนใหม่และการรักษาที่คนในท้องที่ใช้ มีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล มีความสามารถในกระบวนการคิด ทั้งนี้เพราะประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความไม่สงบมาเป็นเวลานาน ประชาชนต้องเผชิญกับความเครียดอย่างต่อเนื่อง กระทบต่อคุณภาพชีวิต ประชาชนต้องปรับแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อคิดเห็นจากประสบการณ์ว่า “พยาบาลต้องมีความรู้ทางศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการพยาบาลได้ถูกต้องตามหลักวิชาการและประยุกต์ความเชื่อของเขามาสู่การให้การพยาบาลตัดสินใจเก่ง แก้ปัญหาเก่ง” รวมทั้ง “พยาบาลต้องเก่งคิด คิดแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ความสามารถที่ได้เรียนมา ต้องคิดแก้ปัญหาทุก ๆ อย่างได้เก่ง เพราะสถานการณ์วิกฤตมาก” พยาบาลเป็นวิชาชีพที่ประชาชนคาดหวังว่าจะเป็นที่พึ่งทางสุขภาพ เป็นวิชาชีพที่สำคัญยิ่งที่ต้องนำความรู้มาปฏิบัติต่อมนุษย์โดยตรงด้วยความชำนาญเพื่อให้ผู้ป่วยสุขสบายและปลอดภัย ดังที่มูซา และเดวิด (Maukscha & David, ม.ป.ป. อ้างถึงในนารี อาแว, 2545, หน้า 48-49) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของวิชาชีพการพยาบาลไว้ว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นการให้บริการแก่สังคม ช่วยดำรงรักษาสุขภาพอนามัยที่ดีของมนุษย์ การปฏิบัติการพยาบาลจึงต้องอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ การพิจารณาไตร่ตรองทบทวนและควบคุมลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอและพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของวิชาชีพ คือ เป็นวิชาชีพที่มีลักษณะของการใช้ความรู้และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน เป็นการบริการแก่สังคมและมีความเป็นเอกสิทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ พบว่า สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล

เป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลสมรรถนะหนึ่ง และละเอียด แจ่มจันทร์ (2540, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพยาบาลสาสตร์และกล่าวถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับพยาบาลในอนาคต คือ ให้การพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ฟื้นฟูสภาพและดูแลรักษาแก่ประชาชนโดยใช้ศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในบริบทของสังคมไทย ใช้ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาลในการพยาบาลแก่บุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน เพื่อดำรงภาวะสุขภาพได้ตลอดทุกช่วงเวลาของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับวาลายนิส (Valainis, 2000, pp. 13-20; National Student Nurse Association in UK, 2004, pp. 121-142) ที่กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าสามารถให้การพยาบาลอย่างอิสระ ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของตนเองได้ใช้ความรู้ในการวางแผนการพยาบาลในเชิงวิชาชีพ เพื่อจัดการกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถบูรณาการศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพยาบาล พยาบาลจึงต้องมีทักษะทางสติปัญญาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเชิงระบบ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ที่ศึกษาพบอีกคุณลักษณะหนึ่ง คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย รู้จักระงับอารมณ์ของตนเอง มีความอดทน มีเมตตา กรุณาอยากช่วยคนที่ตกทุกข์ได้ยาก มีความเอื้ออาทร มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อคนไข้และหน้าที่การงาน ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นภาวะคุกคามต่อชีวิตของประชาชน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงคุณลักษณะของพยาบาล "ต้องอดทน ระงับอารมณ์ของตัวเองให้มาก เมตตาว่าเขาเจ็บป่วยแล้วยังป่วยใจจากเหตุร้ายรายวัน ต้องตั้งใจช่วยเหลือเขาอย่างเต็มที่ ความเหน็ดเหนื่อยของพยาบาลต้องมีมากกว่าพยาบาลที่ทำงานที่อื่น มีความเสียสละ" รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักยังกล่าวว่า "เมื่อประชาชนต้องเผชิญกับความเครียดและมีคุณภาพชีวิตอยู่ภายใต้สถานการณ์ความเครียด อาจมีผลให้คาดหวังต่อวิชาชีพที่จะช่วยดูแลคุณภาพชีวิตของเขาซึ่งต้องเป็นบุคคลที่ช่วยให้ผู้รับบริการเหล่านั้นสามารถดูแลเขาด้วยความเต็มใจ" สอดคล้องกับนันทนา น้ำฝน (2538, หน้า 15-16) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของพยาบาลมีแรงจูงใจในการทำงาน มีเอกสิทธิ์ในการทำงาน มีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพและมีจรรยาบรรณ โวเจล และโคลีย์ซ์ (Vogel & Dolysh, 1994, Abstract) ที่ศึกษาพบว่า พยาบาลต้องมีคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ มีการตัดสินใจและความมุมานะอุตสาหะพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความยากลำบากหรือความพ่ายแพ้ มีความต้องการความเป็นอิสระในการดำเนินการและควบคุมทุก ๆ อย่างตามภารกิจ สอดคล้องกับสมาคมนักศึกษาพยาบาลแห่งสหราชอาณาจักร (National Student Nurse Association in UK, 2004, pp. 121-142) กล่าวถึง

คุณลักษณะของผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต คือ ยอมรับมาตรฐานของศีลธรรมและจริยธรรม วันทนา ถิ่นกาญจน์ (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ พบว่า สมรรถนะด้านจริยธรรมเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญ พันทิพย์ จอมศรี, ปิยะวรรณ สวัสดิ์สิงห์ และพูนทรัพย์ โสภารัตน์ (2553, หน้า 27-37) ที่ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับหลักการพยาบาลของพยาบาลในประเทศไทย พบว่า พยาบาลรับรู้ว่าหลักการพยาบาลเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของวิชาชีพการพยาบาล รวมทั้งแอนนี และคณะ (Anne et al., 2006, pp. 310-318) ที่ศึกษาคุณลักษณะเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล: มุมมองของพยาบาลในฟินแลนด์ กรีซ และอิตาลี พบว่า ลักษณะเชิงจริยธรรมของพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลเกิดขึ้นได้ ทั้งแบบรู้ตัวกับแบบไม่รู้ตัว อุปสรรคในการใช้คุณลักษณะเชิงจริยธรรมคือ คุณลักษณะเชิงจริยธรรมในตัวของพยาบาลและทีมสหวิชาที่ต้องทำงานร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวของผู้ป่วย องค์กรที่เกี่ยวข้อง ข้อบังคับเชิงวิชาชีพ ลักษณะเชิงสังคมและนโยบาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา อีกประการ คือ คุณลักษณะด้านการเข้าใจความแตกต่าง ซึ่งต้องเข้าใจหลักการ ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละศาสนา รวมทั้งมีความรู้ที่แท้จริงของแต่ละศาสนา ทั้งนี้เนื่องมาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนพหุสังคม (Plural Society) ประชาชนผู้อาศัยอยู่มีความเชื่อ ศรัทธาต่างกัน มีสภาพสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ขวัญชาติ กล้าหาญ, 2543, หน้า 9) ประชากรมีวิถีดำเนินชีวิตที่ต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งในด้านศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวัน ศาสนาอิสลามเป็นระบบการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกย่างก้าวของชีวิตมุสลิมต้องอยู่บนครรลองของศาสนาที่เต็มไปด้วยวินัย จึงกล่อมเกลาวัฒนธรรม บุคลิกภาพ และสังคมให้มีลักษณะเฉพาะ (ภปต., 2547, หน้า 19) เมื่อประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นประชากรย่อมมีความต้องการให้พยาบาลปฏิบัติการพยาบาลโดยเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของเขา ดังคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม “เข้าใจความแตกต่าง ต้องเข้าใจในทุกศาสนา คนอิสลามยังมีอีกหลายความเชื่อ การที่คนไข้ได้ทำในสิ่งที่เขาเชื่อจะช่วยให้เขามีกำลังใจขึ้น” ซึ่งสอดคล้องกับในพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 กล่าวถึงการพิจารณาความเป็นวิชาชีพว่า การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติต่อมนุษย์โดยตรง และเป็นการปฏิบัติต่อธรรมชาติของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน สิ่งสำคัญคือ การเข้าไปสัมผัสรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ รวมทั้งวัฒนธรรมของชุมชน สังคม ซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิมัศตูรา แว และประฉีต ส่งวัฒนา (2548, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า บริบทการดูแลของพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามที่ชุมชนต้องการ ประกอบด้วย บริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน พยาบาลควรเรียนรู้เข้าใจ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ถึงการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชน พร้อมทั้งสามารถปรับกิจกรรมการพยาบาลให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนได้ ให้บริการเชิงรุกและต่อเนื่องโดยเน้นการลงปฏิบัติงานในพื้นที่มากกว่าอยู่ในสถานบริการ ให้บริการที่เสมอภาคและเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะของความเจ็บป่วย สามารถให้ข้อมูลและสื่อสารที่ดี สามารถดูแลด้านสุขภาพจิตแก่ประชาชนได้ สามารถให้การรักษาเบื้องต้น การดูแลโรคเรื้อรัง รวมทั้งสามารถบริหารจัดการและรู้จักการป้องกันตนเอง และผลการศึกษาของ (Bloom, Timmerman & Sands, 2006, pp. 271-274) ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรการพยาบาลในสเปน ต้องมีการเตรียมพยาบาลให้มีความรู้ความสามารถทางภาษาและวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้พยาบาลมีความเข้าใจในชนชาติต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ระมัดระวังในการให้การพยาบาลด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องต่อผู้รับบริการแต่ละชนชาติโดยต้องมีการฝึกให้ดูแลผู้ป่วยสเปนทั้งในแผนกผู้ป่วยนอกและดูแลที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมนักศึกษาพยาบาลแห่งสหราชอาณาจักร (National Student Nurse Association in UK, 2004, pp. 121-142) ที่ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต พบว่า ผู้นำทางการพยาบาลในอนาคตต้องยอมรับบุคคลอื่นและเคารพความเป็นบุคคล มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณและตัวบุคคล

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา อีกประการหนึ่ง คือ คุณลักษณะด้านการพยาบาลประกอบด้วย มีความเป็นมาตรฐานในการทำงานของวิชาชีพ มีความยุติธรรมในการให้การพยาบาลกับผู้รับบริการโดยไม่เลือกว่านับถือศาสนาใด ไม่เลือกปฏิบัติ ให้การพยาบาลได้ครอบคลุมอย่างเป็นองค์รวม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกล่าวว่า “ให้การพยาบาลตามมาตรฐานและคุณภาพการพยาบาลต้องให้การพยาบาลที่เป็นองค์รวมเข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ไม่เลือกปฏิบัติ ให้การพยาบาลทุกคนเหมือนกันเท่าเทียมกัน” วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องนำความรู้มาปฏิบัติกับชีวิตคนโดยตรง การจัดการศึกษาพยาบาลจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในด้านบริการพยาบาล เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้รับบริการ บาคอทท์ (Bacote, 1990, pp. 203-207) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคน ประกอบด้วย มีสุขภาพและการทำหน้าที่ (Health and Functionary Domain) เป็นคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตน ความตึงเครียด และการตอบสนองจิตใจและจิตวิญญาณ (Psychological and Spiritual Domain) เป็นคุณภาพชีวิตในด้านความสุข ความพึงพอใจในชีวิต มีเป้าหมายในชีวิต ความสุขสบายทางใจ บุคลิกภาพ มีศาสนาเป็นที่พึ่ง มีความเป็นตัวตน สามารถควบคุมชีวิตของตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มี

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ฐานะเศรษฐกิจ สุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต จิตสังคม จิตวิญญาณ คุณภาพการบริการ ความรู้สึกแตกแยกของประชาชน จึงเป็นปัจจัยที่ศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อบัณฑิตพยาบาล คือ คุณลักษณะด้านการให้บริการพยาบาลเพื่อจะได้ให้การดูแลเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัลฟาโน (Alfano, 1989, pp. 273-380) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการดูแลของพยาบาลในคลินิกของพยาบาลในอเมริกาเหนือ พบว่า พยาบาลที่มุ่งวิชาชีพ (Professionally-Oriented Practice) พยาบาลประเภทนี้มุ่งการพยาบาลโดยตรงกับผู้ป่วย สนใจให้การดูแล สอน แนะนำ และสนองความต้องการของผู้ป่วย บุคคลรับผิดชอบหน้าที่ด้านบริการพยาบาลร่วมกับบุคลากรในทีมที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกัน ส่วนงานอื่น ๆ มักมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติแทนและพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ในปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2549 ดำเนินการวิจัยตามแบบเดลฟาย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลศาสตร์หนึ่งใน 12 สมรรถนะ คือ สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล วาลายนิส (Valainis, 2000, pp. 13-20) ที่ศึกษาคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 พบว่า พยาบาลสามารถให้การพยาบาลอย่างอิสระและสามารถประเมินความ สามารถในการปฏิบัติงานของตนเองได้ ใช้ความรู้ในการวางแผนการพยาบาลในเชิงวิชาชีพ เพื่อจัดการกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สังเคราะห์องค์ความรู้และทักษะการพยาบาลในการส่งเสริมสุขภาพ พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540 กล่าวว่า วิชาชีพว่าเป็นวิชาชีพที่ให้บริการแก่สังคม ช่วยเหลือและสนับสนุนให้มนุษย์ดำรงรักษาสุขภาพอนามัยที่ดีในสังคม ต้องอาศัยหลักศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติงานและความรับผิดชอบต่อตนเองและวิชาชีพ เป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์โดยตรง และเป็นการปฏิบัติต่อธรรมชาติของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นกระบวนการพยาบาลจึงเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการรวบรวม ปัญหา เผชิญปัญหาและแก้ไขโดยพื้นฐานความเข้าใจในลักษณะของบุคคลที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของแดวี (Devi, 2010, Abstract) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ บทบาทของพยาบาลในการดูแลสุขภาพของคนเมาลีในเมืองโอ๊คแลนด์ใต้ ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า พยาบาลต้องมีความสามารถในการกำหนดการบริการในคลินิก โดยส่งเสริมวัฒนธรรมการปฏิบัติที่ปลอดภัยของกำลังคนทางการพยาบาลและประเมินการพัฒนาผลกระทบทางบวกในการดูแลสุขภาพของคนเมาลีเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของสุขภาพที่ดีขึ้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา อีกประการหนึ่ง คือ คุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้ประกอบด้วย การมีพฤติกรรมการใฝ่เรียนใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความสามารถด้านการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนที่อาศัย

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบมานาน จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ประชาชนยังมีปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งด้านอนามัยแม่และเด็ก การไม่รับวัคซีนในเด็ก "สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพเกือบทุกดัชนีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์ สิ่งเหล่านี้น่าจะทำวิจัยเพื่อหาวิธีการปฏิบัติที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพของประชาชน" ประกอบกับประชาชนมีความเชื่อที่แตกต่างตามความเป็นพหุวัฒนธรรม พยาบาลจึงต้องมีความรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ดังตัวอย่างประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก "สามจังหวัดชายแดนมีความเชื่อที่ละเอียดอ่อน พยาบาลต้องสามารถพัฒนาตนเอง หมั่นเรียนรู้ติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการ ทำวิจัยเพื่อหาวิธีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพที่ตอบสนองความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน เพื่อจะได้พัฒนาองค์ความรู้ของพยาบาล" อำพล จินดาวัฒนะ (2539, หน้า 24-29) กล่าวว่า พยาบาลพยาบาลจะต้องก้าวมั่น ทันโลก พยาบาลต้องคิดเป็น ทำเป็น ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและพิจารณาอย่างรอบคอบ เป็นคนที่มีการศึกษา มีความสามารถในทางวิชาการอย่างกว้างและลึก มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ พบว่าสมรรถนะ 1 ใน 12 สมรรถนะ คือ สมรรถนะด้านการวิจัย และกัญญา โตท่าโรง (2541, หน้า 16-18) กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญในการเป็นพยาบาลที่มีความเป็นพยาบาลวิชาชีพที่สมบูรณ์ ตามรูปแบบความเป็นวิชาชีพในการพยาบาลของมิลเลอร์โดยพยาบาลสามารถแสดงพฤติกรรมแต่ละด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง (Continuing Evaluation Competency) ความเป็นวิชาชีพพยาบาลนั้นจะต้องเป็นการปฏิบัติด้วยความรู้ความสามารถของตนเอง ดังนั้น การตระหนักในความรับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องก็เป็นการแสดงพฤติกรรมความเป็นวิชาชีพ ด้านการวิจัย ได้แก่ การพัฒนา การใช้ และการประเมินผล (Research, Development, Use, Evaluation) เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นวิชาชีพการพยาบาลที่สำคัญ เพราะมีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการวิจัยทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติการพยาบาลซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการเผยแพร่ผลงานและการสื่อสาร (Publication and Communication) พยาบาลวิชาชีพควรมีการเผยแพร่ความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติผลการวิจัยและมีการติดต่อสื่อสาร พฤติกรรมด้านนี้ได้แก่ การเขียนผลงานทางวิชาการลงในวารสารต่าง ๆ การสนับสนุน การให้คำแนะนำและช่วยเหลือในกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ผลงานต่าง ๆ ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านสนใจใฝ่รู้และสามารถพัฒนาตนเอง วิชาชีพ และสังคมได้อย่างต่อเนื่องเป็นคุณลักษณะหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1-2) สมาคมนักศึกษาพยาบาลแห่งสหราชอาณาจักร (National Student Nurse Association in UK, 2004, pp. 121-142) ที่ศึกษาพบว่า คุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ของผู้นำทางการพยาบาลในอนาคต และการศึกษาของเดวี่ (Devi, 2010, Abstract) ที่ศึกษาคุณลักษณะและบทบาทที่พึงประสงค์ของพยาบาลในการดูแลสุขภาพของคนเมารีในเมืองโอ๊คแลนด์ใต้ พบว่า คุณลักษณะหลักพยาบาลประการหนึ่ง คือ การคงไว้ซึ่งการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลและสมรรถนะทางคลินิก โดยการพัฒนาความรู้ให้ทันสมัยบนพื้นฐานของการศึกษาวิจัยรวมถึงแนวโน้มของแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีสู่ความเป็นเลิศ การวิจัยของพอล์ล และแอนนี่ (Paul & Anne, 2008, pp. 10-16) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาล พบว่า คุณลักษณะทางสติปัญญาที่ต้องมีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนาได้จากการศึกษาและการฝึกอบรม ผลการวิจัยของแมรี่และฟรานส์ (Mary & France, 2004, Abstract) ที่ศึกษาเหตุผลและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อเนื่องของกลุ่มพยาบาลที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในรัฐนิวยอร์ก พบว่า เหตุผลอันดับแรกที่เข้าศึกษาต่อเนื่อง คือ ความต้องการความก้าวหน้าในวิชาชีพและเหตุผลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ความตั้งใจที่จะได้รับการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จึงสรุปได้ว่าคุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้เป็นอีกคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาล

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ประการสุดท้ายที่ศึกษาพบ คือ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำประกอบด้วย การกล้าตัดสินใจ ปรับตัวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้ มีความเป็นผู้นำ วิเคราะห์ตนเองและเข้าใจตนเองได้ เพราะพยาบาลที่ทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นบุคคลที่จะต้องเตรียมพร้อมกับสถานการณ์วิกฤติ และให้การพยาบาลกับผู้รับบริการฉุกเฉินเป็นจำนวนมาก พยาบาลจึงต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังที่พี่เลี้ยงแหล่งฝึกในโรงพยาบาลกล่าวว่า “พยาบาลเองก็ต้องปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปให้ได้ ความสามารถในการปรับตัวจึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตพยาบาล ที่เห็นชัด ๆ ก็คือ พยาบาลที่ทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องปรับตัวให้ได้กับความเชื่อที่แตกต่างของผู้มารับบริการ วิทยาลัยต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาพยาบาลเกิดมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี พยาบาลที่ทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีความเป็นผู้นำสูง มีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี เพราะเวลาที่ขึ้นเวรตอนกลางคืนถ้าอยู่ในแผนกที่มีคนไข้มาก ๆ ต้องสามารถแก้ปัญหาต่างได้ดี สั่งงานต่าง ๆ ได้ถูกต้องเพื่อให้คนไข้ปลอดภัยและได้รับการบริการพยาบาลที่ดีที่สุด” ซึ่งสอดคล้องกับอำพล จินดาวัฒนะ (2539, หน้า 24-29) ที่กล่าวถึงพยาบาลไว้ว่า วิชาชีพพยาบาลต้องมีภาวะผู้นำ ทั้งในส่วนบุคคลและวิชาชีพ มีขีดความสามารถระดับสากล รวมทั้งไวท์ และบีกัน (White & Begun, 1998, pp. 45-47) ได้กล่าวถึงพยาบาลในด้านความเป็นผู้ประกอบการบริการพยาบาล ซึ่งการบริการพยาบาลอิสระกลายเป็นวิธีการ

ที่พยาบาลจะสามารถควบคุมดูแลสถานบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดคุณลักษณะพยาบาลไว้ดังนี้ คือ ต้องมีการรักษาสมดุลในการควบคุมความไม่แน่นอนและควบคุมการตัดสินใจ ต้องสามารถเผชิญหน้าได้กับทั้งความสำเร็จหรือความล้มเหลว ต้องเข้าใจว่าการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลจากการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง รวมทั้งเข้าใจวิสัยทัศน์ของตนเองเป็นอย่างดี เชื่อว่าการบริการเป็นการตอบสนองความต้องการที่สำคัญและต้องรู้จักเลือกโอกาสเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อศึกษาบทบาทของพยาบาลในการดูแลสุขภาพของคนเมาลีในเมืองโอ๊คแลนด์ใต้ พบว่า คุณลักษณะหลักพยาบาลประการหนึ่ง คือ มีความสามารถในการกำหนดการบริการในคลินิกและคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการพยาบาลในระดับวิชาชีพโดยการส่งเสริมวัฒนธรรมการปฏิบัติที่ปลอดภัยของกำลังคนทางการพยาบาลและประเมินการพัฒนาผลกระทบทางบวกในการดูแลสุขภาพของคนเมาลีเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของสุขภาพที่ดีขึ้น (Devi, 2010, Abstract) พบว่า พยาบาลต้องมีความสามารถในการพัฒนากลยุทธ์ ความสำเร็จนี้เกิดจากการให้ความสำคัญกับเชื้อชาติ ศาสนาและซึ่งมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ การพัฒนากลยุทธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกำลังคนด้านสุขภาพ การจัดการศึกษา/ การฝึกอบรมและการพัฒนาวิชาชีพ มีความสามารถในการกำหนดการบริการในคลินิกและคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการพยาบาลในระดับวิชาชีพโดยการปฏิบัติที่ปลอดภัยของกำลังคนทางการพยาบาล และประเมินการพัฒนาผลกระทบทางบวกในการดูแลสุขภาพของคนเมาลีเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของสุขภาพที่ดีขึ้น รวมทั้งมหาวิทยาลัยบูรพา (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างคุณลักษณะบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่พึงประสงค์ พบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำและมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลเป็นคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง สอดคล้องกับพนารัตน์ วิศวเทพนิมิต (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางพยาบาลศาสตร์ พบว่า สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ เป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลศาสตร์

2. กระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างความตระหนักเป็นกระบวนการที่สำคัญของการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะการพยาบาลเป็นการกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแลและการช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค โดยอาศัยหลักการวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2553, หน้า 2) ใช้รูปแบบความสัมพันธ์ของศิลปะการเอื้ออาทร (Caring) ต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อตัวผู้ป่วย เคารพศักดิ์ศรี สิทธิ อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ป่วย ความสัมพันธ์

ดังกล่าวอาจแสดงออกทางคำพูด การสัมผัส กิริยาท่าทาง รวมถึงสีหน้าแววตาของพยาบาลที่แสดงต่อผู้ป่วย (Maukscha & David, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นารี อาแว, 2545, หน้า 48-49) พยาบาลต้องตระหนักต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาล กระบวนการสร้างความตระหนักจึงมีความสำคัญตามแนวคิดของกรมวิชาการ (2543, หน้า 34) กล่าวไว้ว่า การสร้างความตระหนักเป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่ รับรู้ และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การที่ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญต่อหน้าที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าของตน ไรช์ (Rice, 1996, p. 184) กล่าวว่า การรับรู้และตระหนักรู้ในตนว่าตนเองมีคุณค่าตามที่ตนรับรู้และการประเมินคุณค่าของตนเองจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง เกิดความพอใจในตนเองและมีความสอดคล้องกันระหว่างมโนทัศน์ของตนเองกับจินตนาการของส่วนรวม ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ถ้าเหตุการณ์ในชีวิตดำเนินไปในด้านดี ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนกระทำจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตน สอดคล้องกับแนวคิดของบลูม (Bloom, 1991, p. 273) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นขั้นต่ำสุดของพฤติกรรมด้านความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนักมีคุณลักษณะคล้ายกับความรู้ (Knowledge) แต่แตกต่างกันที่ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ รายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มีการรวบรวมเก็บสะสมไว้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การเกิดความรู้ต้องอาศัยระยะเวลา ความรู้เกี่ยวข้องกับความจำหรือความสามารถในการระลึกได้ ส่วนความตระหนักรู้เป็นความสำนึกซึ่งบุคคลเคยมีความรู้มาก่อน เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความสำนึกขึ้น ความตระหนักจึงเป็นเรื่องของการรับรู้ ฉุกคิดหรือความรู้สึกในขณะนั้น เกิดจากการมุ่งสนใจ เกิดขึ้นตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่มากระตุ้น (Ross, 1992, p. 53) การเกิดความตระหนักประกอบด้วย 1) การรับรู้ เป็นการที่บุคคลได้รับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยการได้รับประสบการณ์ตรง 2) ความรู้สึกหรืออารมณ์ เป็นการใส่ใจหรือการไตร่ตรองคิดหาเหตุผลต่อปรากฏการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่บุคคลได้รับรู้มา ทำให้เห็นความสำคัญหรือเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น 3) เจตนารมณ์หรือความต้องการต่างๆของบุคคล เป็นการแสดงออกซึ่งความสนใจ ความคาดหวังและความต้องการของบุคคลที่มีต่อเรื่องหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาล ที่พึงประสงค์กระบวนการสร้างความตระหนักจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของพาร์ค (Parks, 1997, Abstract) ที่ศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองและการปรับตัวต่อการประเมินช่วงกว้างของคลื่นสมองด้วยเครื่องไบโอฟีดแบ็ค (Biofeedback) การทำกลุ่มร่วมกับการประเมินผลโดยการวัดการปิดตา (Eye Closed) พบว่า ภายหลังการทำกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงการตระหนักรู้ในตนเอง ผลการวิจัยของยีน และไมรีด (Jean, & Mairead, 2001, pp. 78-89) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการค้นพบตนเองและการพัฒนาตนเองของเยาวชนที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา การรับรู้

และจิตใจและเยาวชนปกติ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องจะมีการค้นพบตนเองและรับรู้ตนเองต่ำ ทั้งการรับรู้ว่าตนเองต้องการอะไรในชีวิต และการกระทำที่จะทำให้ตนเองบรรลุตามความต้องการและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพวงรัตน์ เกษรแพทย์ และดุษฎี โยเหลา (2546, หน้า 1) ที่ศึกษาเชาวน์ปัญญาในฐานะตัวกำหนดความสำเร็จของผู้บริหาร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 550 คน และครูจำนวน 1,100 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการบริหารมี 5 องค์ประกอบหลัก คือ รู้อารมณ์ตนเอง รู้รักษาอารมณ์ให้สมดุล รู้จักเพิ่มพลังตนเอง รู้จักร่วมทุกข์ร่วมสุขและรู้จักการประสานสันติ รวมทั้งผลการวิจัยของจิราภรณ์ ตามประวัติ (2547, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลของการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่มีต่อทัศนคติทางเพศในการรักนวลสงวนตัวของวัยรุ่นหญิงที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนเองและบุคลิกภาพแตกต่างกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นหญิงที่ได้รับการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมีทัศนคติทางเพศในการรักนวลสงวนตัวสูงกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติกับชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประณีต ส่งวัฒนา (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการบริบทการดูแลของพยาบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของพยาบาลให้ตระหนักถึงวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของชุมชน กระบวนการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตดังกล่าวจึงต้องสร้างให้เกิดความตระหนักในบทบาทและความต้องการของประชาชน

กระบวนการสร้างความตระหนักมีความสัมพันธ์กับกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบูรณาการหลักสูตรเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา เนื่องจากหลักการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยการมีเสรีภาพทางวิชาการ ปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งโนลส์ (Knowles, 1975, p. 18) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการสร้างความต้องการในการเรียนรู้ การตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมเพื่อการค้นหาความรู้เช่น การค้นคว้าเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ การพบปะบุคคล การเลือก การกำหนดแผนการเรียนรู้และการประเมินผล กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง ควบคุมการเรียนรู้ของตนเองด้วยความอิสระในการเรียนรู้ (Brookfield, 1984, p. 59) การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเป็นการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เข้าใจความแตกต่างของผู้รับบริการและความอ่อนไหวของความเชื่อของบุคคล ไม่มีตำราเล่มใด

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สามารถเขียนไว้ได้อย่างครบถ้วน นักศึกษาต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบรูมเบริ์ก (Blumberg, 2000, p. 218) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองว่าต้องเป็นผู้ที่เรียนจากความต้องการของตนเอง มีความสามารถในการประเมินข้อมูลความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ สามารถประเมินผลความพอเพียงของผลการเรียนรู้ของตนเองซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแม้จะสำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ตาม บุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเรียนรู้ด้วยวิธีที่จะเรียน (Learn How to Learn) คือ ต้องมีการแสวงหาความรู้และใช้เหตุผลในการรับรู้ข่าวสารที่สำคัญ คือต้องมีความอยากรู้อยากเห็น (Fredricksson, 2000, pp. 12-13) โดยยู (Yu, 1998, Abstract) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเองและความสามารถในด้านทักษะพบว่า สมรรถนะหลักที่จำเป็นของการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาประกอบด้วยทักษะการแก้ปัญหา การเปิดรับความคิดใหม่ การริเริ่มความคิดใหม่ด้วยตนเอง การริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องสามารถเลือกความต้องการเรียน วางแผนและการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งลาวัณย์ ทองมนต์ (2541, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองระหว่างครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นนักวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ครูนักวิจัยมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าครูที่ไม่เป็นนักวิจัย และพบว่า ลักษณะการเรียนด้วยตนเอง 7 ใน 8 ด้านสูงกว่าครูที่ไม่เป็นนักวิจัยคือ การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ มโนมติของตนเอง การเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รักในการเรียน มองอนาคตในแง่ดีและสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างหนึ่งในกระบวนการสร้างให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสอดคล้องกับการศึกษาของสุนทรา โตบัว (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าหลังทดลองและนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และเรย์โนลส์ (Raynolds, 1986, p. 3571-A) ที่ศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในกระบวนการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์จึงต้องมีการจัดสถานการณ์ให้นักศึกษาเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ที่ดี รวมทั้งข้อเสนอแนะการวิจัยของวิลเลี่ยม (William, 1998, Abstract) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนด้วยตนเองของผู้เรียนโปรแกรมการเรียนปกติ (Traditional Program) กับโปรแกรมการเรียนที่ไม่เป็นทางการ (Non-Traditional Program) ในผู้เรียนผู้ใหญ่ของวิทยาลัยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การเรียนในชั้นเรียนควรใช้เทคนิคการเรียนด้วยตนเองจะช่วยเปลี่ยนผู้เรียนจากการเรียนแบบพึ่งพาครูมาเป็นการเรียนด้วยตนเอง รวมทั้งผลการวิจัยของทิพพา เดียวประเสริฐ (2544, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลของการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เรียนโดยการใช้สถานการณ์จำลองมีความพร้อมในการเรียนรู้สูงกว่าก่อนทดลอง จึงเห็นว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างความเข้าใจ ทั้งนี้เพราะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและสังคมทำให้พื้นที่มีกลุ่มของคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างเงื่อนไขสู่สถานการณ์ความไม่สงบมากมาย ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า มีผลกระทบต่อประชาชนในหลายด้านทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน เศรษฐกิจ สุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพจิต จิตสังคม ความเชื่อและจิตวิญญาณ คุณภาพการบริการ ความรู้สึกแตกแยกของประชาชน การจัดการศึกษาต้องสร้างความเข้าใจให้กับนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้กระบวนการสร้างความเข้าใจเป็นกระบวนการที่สมองตีความหรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้านอกตัวบุคคลเข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและความรู้เดิมออกมาเป็นความสามารถในการตีความและขยายความเรื่องราวเหล่านั้น ซึ่งบลูม และคณะ (Bloom, 1991, p. 279) ได้กล่าวถึงกระบวนด้านความรู้ว่า ความรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรม เกิดการรับรู้ ปรับแนวคิดและทัศนคติตามความรู้ ความเข้าใจที่ตนมีอยู่ ซึ่งกระบวนการของความรู้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ความรู้เป็นความสามารถในการจดจำหรือระลึกได้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ 2) ความเข้าใจ เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความหมายและขยายเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ 3) การประยุกต์ เป็นความสามารถในการนำสาระสำคัญต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริง 4) การวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยก การสื่อความหมายให้เป็นหน่วยย่อยหรือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อให้ได้ลำดับขั้นความคิด ความสัมพันธ์ 5) การสังเคราะห์เป็นความสามารถในการรวบรวม เรียบเรียง ผสมผสานส่วนย่อย ๆ ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อสร้างแบบแผนหรือโครงสร้างใหม่โดยการสังเคราะห์ข้อความ การสังเคราะห์แผนงานและการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ 6) การประเมินค่าเป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหา วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ โดยยึดถือตามเกณฑ์ในการจัดการศึกษาพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มุ่งให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ จากผลการวิจัยที่ค้นพบ คือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถทางภาษา ด้านความรู้ความสามารถทางการพยาบาล ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการเข้าใจความแตกต่างด้านการพยาบาล ด้านการใฝ่เรียนรู้ และด้านภาวะผู้นำ ในกระบวนการสร้างให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวจึงต้องสร้างให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจต่อองค์ความรู้และบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ดังการศึกษาของมาเนียส และฮาฟพิล (Manias & Happell, 2003, pp. 149-154) ที่ทำการวิจัยเชิงสำรวจ

มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษาพยาบาลจำนวน 28 แห่งจากมหาวิทยาลัยทั้งหมด 47 แห่งในประเทศออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษาพยาบาลจำนวน 23 แห่งจากมหาวิทยาลัยทั้งหมด 28 แห่งมีการจัดการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับด้านสังคมและวัฒนธรรม พัฒนาให้นักศึกษาเกิดความไวต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เมื่อนักศึกษาต้องไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมและชาติพันธ์ที่แตกต่างไปจากตน การพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจและให้คุณค่ากับความเชื่อจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการนำไปปฏิบัติเมื่อเรียนในชั้นปีที่ 2 และ3 สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุษณีย์ เทพวรชัย (2542, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกทางการศึกษาพยาบาลในระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 114 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่สอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกทางการศึกษาพยาบาลมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และสรุปเหตุผลสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบทั่วไป การวิจัยของฮิลล์ (Hill, 1997, Abstract) ที่ศึกษาพยาบาลในสหัสวรรษใหม่ (Nursing Education for New Millenium) ศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ดีที่สุดต่อความสามารถในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลจำนวน 46 คน ผลการศึกษาพบว่า การสอนโดยใช้ประสบการณ์จริงสามารถพัฒนาการคิดแบบมีวิจารณญาณให้กับนักศึกษาและจากตัวอย่างบันทึกของนักศึกษาว่า “การฝึกวิชาปฏิบัติ ที่ได้เห็นอาจารย์และพี่พยาบาลมีความรู้มากมายที่เอามาสอนเรา สอนเราจนเข้าใจเพราะความเข้าใจทำให้เรียนรู้ได้ดี ทำให้อยากเรียนรู้ให้เก่ง”

กระบวนการสร้างความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างความมั่นใจ เป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่สามารถสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกแฟ้มสะสมงานของนักศึกษากล่าวถึงกระบวนการสร้างความมั่นใจว่า “โครงการส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาที่มีการแจกคู่มือกิจกรรมการพยาบาลตามมาตรฐานของโรงพยาบาลยะลา ไปอ่านล่วงหน้า บางอย่างที่ไม่เข้าใจก็จะให้ไปอ่าน ไปค้นเพิ่ม และการเชิญพยาบาลมาบรรยาย แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาไปดูการปฏิบัติ ทำให้ได้เห็นการทำงานจริงของพยาบาล ทำให้มั่นใจมากขึ้น” เพราะพยาบาลที่ทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพยาบาลที่ต้องทำงานภายใต้สถานการณ์ของความรุนแรงและมีบริบทของความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่พยาบาลต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของบุคคลที่มีการให้คุณค่าของชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่มีความแตกต่าง (Bacote, 1999, pp. 203-207) ทั้งนี้ความมั่นใจ (Self Esteem) เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ยอมรับนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เคารพในตน

และผู้อื่น และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่จำเป็นมากสำหรับพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงภัยและต้องใช้ความสามารถทักษะและสมรรถนะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น การสร้างความมั่นใจในตนเองสามารถทำได้หลายวิธีทั้งการพูดกับตนเอง การตั้งเป้าหมาย การเป็นตัวแบบ การให้รางวัล (สุปราณี ขวัญบุญจันทร์, 2544, หน้า 13) เพราะความมั่นใจในตนเองเป็นความเชื่อของบุคคลหนึ่งที่มีต่อความสามารถของตนเองที่จะทำงานใดงานหนึ่งให้ประสบความสำเร็จและบุคคลถ้ามีการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทราบว่าต้องทำอะไรบ้าง ทำอย่างไรและเมื่อเสร็จแล้วจะเกิดผลตามที่คาดหวังไว้บุคคลก็จะเกิดการจูงใจระทำสิ่งนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของแบนดูรา (Bandura, 1997, pp. 20-24) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองกับความคาดหวังที่เกิดขึ้น พบว่า พฤติกรรมในการทำกิจกรรมได้มากน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (ความมั่นใจในตนเอง) และความคาดหวังผลที่เกิดขึ้นบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงและมีความคาดหวังในผลที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มจะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้บัณฑิตมีคุณลักษณะตามที่ประสงค์ วิทยาลัยจึงจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ให้กับนักศึกษาเกิดความมั่นใจในตนเอง ตามผลการศึกษาของจารุวรรณ ประทุมศรี (2540, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับสาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลจากการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยจะต้องพิจารณาในส่วนการบริหารจัดการโดยผู้สอนต้องมีกระบวนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่ประสงค์ ผลการวิจัยของสโลนและแมรี่โรส (Sloan & Maryrose, 2001, Abstract) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของอาจารย์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษา โดยศึกษาผลของการพัฒนาทีมอาจารย์ในการใช้กลยุทธ์การถามขั้นสูงโดยการใช้แบบวัดเกณฑ์การประเมินผลการ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทีมอาจารย์ให้มีความสามารถในการสอนโดยใช้กลยุทธ์การถามขั้นสูงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการพัฒนานักศึกษาให้เกิดความสามารถตามที่วางแผนไว้

กระบวนการสร้างความตระหนักเป็นผลมาจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นอีกกระบวนการหนึ่งของกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพในระดับปริญญาบัณฑิต อาศัยหลักการมีอิสระในการปกครองตนเองและการมีเสรีภาพทางวิชาการ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นกิจกรรมที่ต้องพัฒนาให้ทันสมัย มีขอบเขตกว้างขวางและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพยาบาลเป็นการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและผู้ประกอบวิชาชีพสุขภาพอื่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการให้บริการพยาบาล การเข้าใจความแตกต่าง โดยต้องมุ่งประโยชน์อย่างแท้จริงต่อผู้รับบริการ การจัดการศึกษาต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริงดังการศึกษาของบลูม, ทิมเมอร์แทน และแซนด์ (Bloom, Timmerman & Sands, 2006, pp. 271-274) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการพยาบาลในสเปน พบว่า การเตรียมพยาบาลให้มีความรู้ ความสามารถทางภาษาและวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้พยาบาลมีความเข้าใจในชนชาติต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ระมัดระวังในการให้การพยาบาลด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องต่อผู้รับบริการแต่ละชนชาติโดยต้องมีการฝึกให้ดูแลผู้ป่วยสเปนทั้งในแผนกผู้ป่วยนอกและดูแล ที่บ้าน ซึ่งการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงมีวิธีการจัดการเรียนการสอนในหลายรูปแบบทั้งการเรียนจากเพื่อนร่วมชั้น การอภิปราย การสัมมนา การเรียนแบบหุ้นส่วน การแสดงบทบาทสมมติ การสอนแบบกลุ่มสืบค้น การเรียนผ่านอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ สำหรับวิชาชีพการพยาบาลจะจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การเรียนด้วยวิธีการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการเรียนรู้ เกิดศักดิ์ศรีและคุณค่าของตน ดังชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ (2544, หน้า 17-20) กล่าวถึงการเรียนรู้ของบุคคลว่า มนุษย์มีเสรีภาพในการพัฒนา มีความเป็นตัวของตัวเองพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพในการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้จากสถานการณ์ที่นักศึกษาเห็นจริงลงมือปฏิบัติจริงสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของแมคอลิสเตอร์ และออสบอร์น (McAllister & Osborne, 2006, pp. 154-160) ที่ศึกษาพบว่า การสร้างห้องปฏิบัติการพยาบาลจำลองในโรงเรียนพยาบาลโดยจัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงกับสภาพหอผู้ป่วยหรือสภาพที่อยู่อาศัยของผู้ป่วยให้มากที่สุด ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกกิจกรรมการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยประเภทต่าง ๆ ทั้งผู้ป่วยหนัก ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยระยะสุดท้าย รวมทั้งฝึกการส่งเสริมสุขภาพในบุคคลปกติโดยทั่วไปด้วย ดังที่นักศึกษาบันทึกไว้ว่า “การฝึกปฏิบัติ ที่ทำให้เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพยาบาลที่มุ่งการปฏิบัติการพยาบาลเพื่อความสุขของผู้ป่วย” สอดคล้องกับการวิจัยของกนกนุช ขำพักตร์ (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริงกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนที่เน้นสถานการณ์จริงด้านกิจกรรมการสอน กิจกรรมการเรียน กิจกรรมพัฒนานักศึกษา ศึกษาพบว่า การประเมินผลการเรียนการสอนของอาจารย์มีความสัมพันธ์ทางลบระดับต่ำกับความสามารถในการคิด วิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

นอกจากนี้กระบวนการสร้างความตระหนักยังมีผลมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพราะวิชาชีพการพยาบาลเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์โดยตรง

เป็นวิชาชีพที่มีความเป็นเอกสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ได้รับการเชื่อถือและไว้วางใจจากสังคม จากการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพทุกคนที่ช่วยกันสนองตอบความต้องการของสังคมจนได้รับการยกย่อง (Porter, 2001, p. 183) การเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะของสิ่งมีชีวิต จิตใจ และคุณค่าจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและเป็นพื้นฐานของจริยธรรม กล่าวคือ ความเข้าใจในคุณค่าของมนุษย์จะนำไปสู่การรู้ว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติต่อธรรมชาติของบุคคลที่แตกต่างกัน กระบวนการของการพยาบาลเป็นความพยายามที่จะเข้าใจมนุษย์ในลักษณะของบุคคลแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน บุคคลแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว การเข้าไปสัมผัสต่อผู้ป่วยแต่ละคนจึงต้องวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติ และการประเมินผลของวิชาชีพการพยาบาลที่พ้นขอบเขตของทฤษฎี ซึ่งต้องอาศัยการสังเกตบุคลิกลักษณะของผู้ป่วยแต่ละคน มูซา และเดวิด (Maukscha & David, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นารี อาแว, 2545, หน้า 48-49) กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาพยาบาลจะช่วยให้พยาบาลประกอบวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างเต็มที่ ทั้งในระดับบุคคลและระดับนโยบายในการบริการสุขภาพ (Catalano, 2000, p. 18) พยาบาลมีความรับผิดชอบในการยกระดับสุขภาพอนามัย ป้องกันความเจ็บป่วย ฟื้นฟูสภาพและช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมาน ซึ่งต้องเคารพในสิทธิมนุษย์ชน (Human Right) โดยเฉพาะพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความเป็นพหุวัฒนธรรม ประชาชนบางกลุ่มได้นำเอาความไวทางวัฒนธรรมในพื้นที่มาเป็นข้อต่อรองให้เกิดความแตกต่างของประชาชนทำให้เกิดสถานการณ์ความไม่สงบเกิดอย่างต่อเนื่องและยาวนาน การจัดการศึกษาพยาบาลจึงต้องจัดให้นักศึกษาสามารถให้การพยาบาลผู้รับบริการได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ การจัดการศึกษาพยาบาลจะเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเองหรือการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้หรือเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยการฝึกฝน ลงมือปฏิบัติตามหลักการที่ได้เรียนจากในชั้นเรียน ผู้เรียนสามารถสรุปและสร้างความรู้ใหม่โดยตนเอง ซึ่งเฮนเดอร์สัน (Henderson, 1996, pp. 6-7) ได้อธิบายว่า การสร้างความรู้จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) ความรู้เดิมหรือโครงสร้างความรู้เดิม 2) ความรู้ใหม่ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ ความรู้สึก ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่บุคคลรับเข้าไป 3) กระบวนการทางสติปัญญาหรือทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำความเข้าใจความรู้ที่ได้รับมาและปรับความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ พอล์ล และแอนนี่ (Paul & Anne, 2008, pp. 10-16) ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลและนักศึกษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ นักศึกษาพยาบาลและพยาบาลสำเร็จใหม่เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของคุณลักษณะพยาบาล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถทางวิชาชีพที่เป็นในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลที่จบใหม่ สามารถแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านกระบวนการพยาบาล (Nursing

Process) ความรู้ที่เป็นมโนทัศน์ (Conceptual Knowledge) การประเมินตนเอง (Self Evaluation) การประเมินเพื่อนร่วมงาน (Peer Evaluation) และการประเมินการปฏิบัติงาน (Performance Evaluation) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูพยาบาลเห็นว่า พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีควรมีความสามารถทางวิชาชีพที่จำเป็นเรียงตามลำดับ คือ กระบวนการพยาบาล ความรู้ที่เป็นมโนทัศน์ การประเมินตนเองและการประเมินการปฏิบัติงาน พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับเทียบเท่าปริญญาตรีควรมีความสามารถทางวิชาชีพสมรรถนะหลัก คือ กระบวนการพยาบาล ส่วนพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร ความสามารถทางวิชาชีพที่จำเป็น คือ กระบวนการพยาบาล และการประเมินตนเอง จึงเห็นได้ว่าพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาใหม่ต้องมีความรู้ความสามารถตามที่วิชาชีพกำหนดจึงจะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิชาการ/ ภาคปฏิบัติจึงเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา โดยการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรม จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่า พยาบาลพี่เลี้ยงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้ดังบันทึกในแฟ้มสะสมงานของนักศึกษาที่กล่าวว่า “การได้ดูพี่พยาบาลทำงานบนหอผู้ป่วยก่อนปฏิบัติงานจริงช่วยให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจมากยิ่งขึ้น” เพราะระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Preceptor) จะช่วยประคับประคองให้พยาบาลได้เรียนรู้การทำงานด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความเฉพาะทางมากขึ้น (Kanasskie, 2006, p. 248) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเบคแมน (Beckman, 1994, Abtract) ที่ศึกษาพบว่า การจัดการ ศึกษาเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักศึกษา โดยลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยการวางแผนที่ดี การจัดการที่ดี การปรับ เปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีนวัตกรรมทางการจัดการศึกษา

กระบวนการบูรณาการแนวคิดการพยาบาลเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา อีกกระบวนการหนึ่ง คือ การเรียนรู้จากตัวแบบ เนื่องมาจากการรับรู้และการเห็นการปฏิบัติจากบุคคลอื่นนักศึกษาเรียนรู้ดีกว่าการเรียนรู้จากการบอกเล่า ประสบการณ์ของความคิดทางสังคมมีบทบาทต่อพัฒนาการและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบประกอบด้วยกระบวนการ 4 ประการ คือ ความใส่ใจ การจดจำ การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบและแรงจูงใจ การปลูกฝังจริยธรรมจากการเรียนรู้ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2544, หน้า 131-133) การเรียนรู้เกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด บุคคลที่เสื่อมใสศรัทธาและที่เห็นบ่อย ๆ ดังนั้น ครู อาจารย์ที่ทำการสอนจึงเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน (Bandura, 1971 อ้างถึงใน

รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2539, หน้า 47) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแบนดูรา (Bandura & Rose, 1963 cited in Bandura, 1997, pp. 20-24) ที่ศึกษาพฤติกรรมแสดงความก้าวร้าวของตัวแบบ แบ่งเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 สังเกตการณ์เล่นของตัวแบบที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มที่ 2 สังเกตการเล่นของตัวแบบที่ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มที่ 3 ไม่มีตัวแบบให้ดู ผลการทดลองพบว่า เด็กที่สังเกตตัวแบบที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยการทุบตีตุ๊กตามากกว่ากลุ่มอื่น จากการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้บันทึกไว้ในแฟ้มสะสมงานตรงกันทุกคนว่า การเกิดพฤติกรรมการให้บริการพยาบาลที่ดี การเกิดพฤติกรรมความเอื้ออาทรหรือแม้แต่พฤติกรรมความเอื้ออาทรกับผู้รับบริการ นักศึกษาเรียนรู้จากพฤติกรรมของอาจารย์ พยาบาลพี่เลี้ยง สอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพวรรณ เทพสุเมธานนท์ (2544, หน้า 4-25) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมจริยธรรมของอาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา การศึกษาวิจัยของเทวินทร์ ดีหล้า (2546, หน้า 66) ที่ศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างเสริมจริยธรรมและวินัยของครูโรงเรียนศิริมาตย์เทวี อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมและวินัยของนักศึกษา คือ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน สังคม และชุมชนในทุก ๆ เรื่อง ผลการวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์ (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาบทบาทของครูในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า ด้านผู้ปฏิบัติงานปลูกฝังสร้างเสริมค่านิยมทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูควรสร้างวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรที่ดี และการศึกษาของธัญญาภรณ์ สมบูรณ์ (2547, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 3 พบว่า คุณลักษณะของครูที่นักเรียนให้ความสำคัญ คือ ความสามารถในการอธิบายบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย การวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครู รวมทั้งผลการวิจัยของพระครูนิวัฐวิริยคุณ (โปธาวิชัย) (2549, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียนพบว่าครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนให้ขวัญ กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

การเรียนรู้จากตัวแบบเป็นกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกี่ยวเนื่องกับการสร้างวินัยในตนเอง เพราะวินัยในตนเองเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542, หน้า 23) ช่วยให้สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ แต่จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคตและจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนและ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผู้อื่นโดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดกับสิทธิของผู้อื่น สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2543, หน้า 10) กล่าวถึงความสำคัญของการมีวินัยในตนเองว่า เป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องโดยใช้หลักการของเหตุผลโดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาควบคุม บังคับซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม การมีวินัยในตนเองจะช่วยให้บุคคลมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านสติปัญญา ช่วยให้รู้จักคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้านสังคมอารมณ์และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อรู้จักแบ่งปันซึ่งวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องให้บริการผู้รับ บริการทุกระดับ โดยเฉพาะบัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ที่จะต้องทำงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพยาบาลที่ต้องทำงานภายใต้สถานการณ์ของความรุนแรง ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจที่หดหู่กับการต้องอาศัยในสถานการณ์ความรุนแรงมาอย่างยาวนานและยังกระทบต่อจิตวิญญาณ แต่ไม่ว่าสถานการณ์หรือสภาพการให้บริการจะเป็นอย่างไร พยาบาลต้องให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชนอย่างดีที่สุด ทำให้พยาบาลต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการให้บริการที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อให้เกิดการบริการที่มีคุณภาพและไม่เกิดอันตรายต่อผู้รับบริการ (MacPhee, Ellis & Sanchez, 2006, pp. 19-23) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทางการพยาบาลเกี่ยวกับการฝึกความอดทนให้ผู้บริหารการพยาบาล เนื่องจากปัจจุบันพยาบาลต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตมากมายที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพของผู้รับบริการทั้งปริมาณงานที่มากขึ้น การขยายงานและการขยายฐานลูกค้าการฝึกพยาบาลให้มีความอดทนสร้างวินัยในตนเองจะช่วยปรับเปลี่ยนรูปแบบการรับรู้ความเครียดและสามารถเผชิญปัญหาให้พยาบาลสามารถทำงานในสภาพความกดดันต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เกิดความพร้อมในการเผชิญกับสภาพการณ์ที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับตอบสนองต่อปัญหาและสภาพวิกฤตด้วยวิธีการที่พยาบาลเชื่อว่าสามารถควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ ได้ และยังศึกษาพบว่า พยาบาลที่มีความอดทนสูงจะสัมพันธ์กับระดับความเครียดต่ำและระดับทักษะในการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูง (Simon & Paterson, 1997, pp. 178-185; Judkins & Ingram, 2002, p. 259) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสินีนาฎ สุทธจินดา (2543, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพาณิชยการ โรงเรียนอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเปรียบเทียบวินัยในตนเองของนักเรียนตามตัวแปรด้านเพศ ระดับชั้นสุขภาพจิต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน การอบรมเลี้ยงดูและอิทธิพลของตัวแปรสัญลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีวินัยในตนเองโดยรวมและรายด้านในระดับดี นักเรียนที่มีสุขภาพจิตต่างกันมีวินัยในตนเองต่างกัน นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตนและการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีวินัยในตนเองต่างกัน

ในขณะเดียวกันการศึกษาของศิรินันท์ วรรัตนกิจ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยม ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านความมีวินัยในตนเองส่งผลซึ่งกันและกันกับชุดตัวแปรตาม คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง นอกจากนั้นยังศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ความซื่อสัตย์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลซึ่งกันและกันต่อความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่า การเรียนรู้จากตัวแบบสัมพันธ์กับการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบ เพราะบทบาทเป็นการกระทำหรือแบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ตามสิทธิอำนาจความรับผิดชอบของสถานภาพทางสังคมของบุคคล (ธนพร คล้ายกัน, 2542, หน้า 9) สำหรับการพยาบาลในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนระบบบริการพยาบาลจากระบบเดิมคือพยาบาลเป็นเจ้าของไข้ (Primary Nursing) ซึ่งต้องมีพยาบาลดูแลรับผิดชอบผู้ป่วยตลอดเวลาเป็นรูปแบบความต้องการการพยาบาลเฉพาะทาง (Advance Nursing) เพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจุบันผู้ป่วยที่มีอาการป่วยในระยะรุนแรงต้องการการดูแลที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น (Aiken, Clarke, Sloane, Sochalski & Silber, 2002, p. 27) เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามบทบาทที่ตนมีได้อย่างเหมาะสม พยาบาลจึงต้องทราบบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กระบวนการกำหนดบทบาทหน้าที่จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเพ็ชรินทร์ ปฐมวณิชกะ (2535, หน้า 17-20) ที่ศึกษารวบรวมวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ พบว่า วิธีการศึกษาอบรมมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบ การจัดการศึกษาที่มีผลต่อบทบาทความรับผิดชอบสูง ได้แก่ การให้ความสนใจเอาใจใส่ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2546, หน้า 7) ได้กำหนดไว้ว่า บทบาทของพยาบาลวิชาชีพเป็นกิจกรรมการพยาบาลตามบทบาทหน้าที่อิสระหรือเป็นเอกสิทธิ์ทางการพยาบาลและเป็นกิจกรรมตามหน้าที่ที่ไม่อิสระต้องพึ่งพากันในทีมสุขภาพ การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของพยาบาลวิชาชีพจะช่วยให้พยาบาลวิชาชีพดำรงไว้ซึ่งเอกสิทธิ์และเอกลักษณ์ของวิชาชีพไว้ได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนกุลยา สงสวัสดิ์ (2544, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อคุณภาพการบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทย์ทหารเรือ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยนอกมีความคาดหวังสูงสุดในด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้และความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับความพึงพอใจกับคุณภาพการบริการ สำหรับพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานให้กับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องมีบทบาทความรับผิดชอบที่แตกต่างจากพยาบาลในพื้นที่อื่น เพราะต้องเข้าใจความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะวิถีมุสลิม สอดคล้องกับการศึกษาของแคล์ และแมคแคนรี (Clair & McKenry, 1999, pp. 228-230) ที่ศึกษาพบว่า การให้บริการพยาบาล

จำเป็นต้องมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสมรรถนะส่วนบุคคลในการสื่อสาร การประเมินทางวัฒนธรรมและได้มาซึ่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ และยังต้องประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ ทัศนคติและการใช้เหตุผลของพยาบาลเพื่อให้การดูแลและให้การบริการที่เหมาะสมกับลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้รับบริการจากความสำคัญของบทบาทความรับผิดชอบของพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นอกเหนือ จากการปฏิบัติตามบทบาทของพยาบาลแล้ว พยาบาลเหล่านี้ยังต้องมีบทบาทของการเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม จึงมีผลให้การวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตต้องมีกระบวนการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล ซึ่งจากการวิจัยของรัสเซลล์ (Russel, 1979, Abstract) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและอาจารย์ในอิมพีเรียลแวลเลย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนียต่อการพัฒนาบทบาทความรับผิดชอบของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการทำโทษนักเรียนไม่มีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบและปฏิบัติตามบทบาทของนักเรียน ผลการวิจัยของซาเกนท์, เซดลัค และมาร์ทซอฟท์ (Sargent, Sedlak & Martsolf, 2004, pp. 214-221) ที่ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการกำหนดบทบาทของพยาบาลระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดให้ทุก ๆ รายวิชาปฏิบัติทางการพยาบาล โดยระบุไว้ในวัตถุประสงค์รายวิชาที่ชัดเจนจะช่วยให้การจัด การเรียนการสอนสามารถพัฒนานักศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาสมรรถนะตามที่พึงประสงค์ได้ ดังที่นักศึกษาบันทึกไว้ในแฟ้มสะสมงานว่า “การที่อาจารย์เปิดโอกาสให้ไปร่วมกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ตามความสมัครใจหรือจัดโครงการบริการวิชาการที่จำเป็นต่อการดูแลสุขภาพของชุมชน ช่วยให้นักศึกษาเกิดความคิดในการทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม เรียนรู้ว่าการพยาบาลที่มีหลายบทบาทหลายบริบท ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เราเก่งขึ้นแล้วยังช่วยให้เข้าใจบทบาทพยาบาลที่กว้างมากขึ้น” และอีกบันทึกหนึ่งที่ระบุว่า “การเรียนพยาบาลมีการเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ในขณะฝึกปฏิบัติได้เห็นอาจารย์ พี่พยาบาลทำงาน รวมทั้งการได้รับคำสอน ทำให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของพยาบาลมีมาก พยาบาลที่ทำงานในสามจังหวัดงานหนักมาก เราต้องปฏิบัติตามหน้าที่ให้ดีที่สุด”

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นอีกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและการปลูกฝังจิตสาธารณะเป็นอีกกระบวนการของการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาพยาบาลเพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลให้เกิดคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การใช้วิธีการ และเทคนิคสอนต้องสามารถบรรลุตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำและคิดในสิ่งที่กำลังทำ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงรุก (Active Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล ข่าวสารเพื่อนำไปสู่การแปลความและถ่ายทอด

โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผลและเกิดผลสะท้อนกลับ ทั้งนี้การส่งเสริมให้จัดกิจกรรมด้านสุขภาพและการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาต้องศึกษาหาข้อมูลของกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ นำไปสู่การวางแผนร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการเรียนรู้จึงนำไปสู่การจัดกิจกรรมตามประสงค์ ซึ่งเมเยอร์ และโจนส์ (Meyers & Jones, 1993, p. 20) ศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาเชิงรุก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Element) การพูดการฟัง การเขียน การอ่าน และการโต้ตอบความคิดเห็น กลวิธีในการเรียนการสอน (Learning Strategies) และทรัพยากรทางการสอน (Teaching Resources) ในการเรียนรู้เชิงรุกบทบาทผู้เรียนประกอบด้วย 1) ควบคุมตนเอง 2) รับผิดชอบตนเองและการเรียนการสอน 3) คิด วางแผน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่วางแผนไว้โดยร่วมมือกับกลุ่ม 4) ให้ความร่วมมือกับกลุ่มและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5) ฝึกพูด ฟัง อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็น ซักถาม และแก้ปัญหา 6) สร้างให้เกิดสัมพันธภาพกับทุกคนในห้องเรียน 7) ยอมรับกัน สนับสนุนกันอย่างจริงใจ 8) แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้สอน 9) สร้างแรงจูงใจในตนเองทั้งการตั้งความคาดหวังในความสำเร็จ การเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ให้ความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รับผิดชอบต่อการเรียนในระดับสูงและอดทน ซึ่งจะจากแนวคิดต่าง ๆ สรุปได้ว่ากระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ทางการพยาบาลด้วยการศึกษาค้นคว้าและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับกลุ่มและอาจารย์ รวมทั้งเกิดความสามารถทางการพยาบาลและเกิดพัฒนาด้านบุคลิกภาพเกี่ยวกับการพูดจากการแลกเปลี่ยนข้อมูล เกิดความสามารถทางภาษาจากการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนข้อมูล เกิดพฤติกรรมความเอื้ออาทรในการทำงานร่วมกันและยังสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาพยาบาลจากการรับผิดชอบตนเอง ยอมรับกัน สนับสนุนกันและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิฟเฟนิเจอร์ (Niffeneger, 1991, Abstracts) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนแบบเชิงรุก แบบแผนที่การเรียนกับการสอนแบบดั้งเดิมคือใช้กระดานและดินสอ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ การเชื่อมโยงและความจำ ศึกษากับนักเรียนจำนวน 117 คน ผลการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการเชื่อมโยงความคิด ผลการวิจัยของฮิลล์ (Hill, 1997, Abstracts) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาพยาบาลในสหัสวรรษใหม่ โดยมุ่งศึกษาวิธีการสอนที่ดีที่สุดต่อความสามารถในการแก้ปัญหา โดยสอนนักศึกษาพยาบาล 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 สอนแบบบรรยายและอภิปราย กลุ่มที่ 2 สอนแบบให้เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมจากประสบการณ์จริง ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มที่สอนแบบให้เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมจากประสบการณ์จริง เกิดความอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น การศึกษาของกนกนุช ขำพักตร์ (2539, บทคัดย่อ) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริงกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนที่เน้นสถานการณ์จริง ด้านกิจกรรมการสอน ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลด้านการนิรนัย อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านการตีความ การประเมินข้อโต้แย้ง ด้านการอนุมานอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและการปลูกฝังจิตสาธารณะมีความสัมพันธ์กับการสร้างสัมพันธภาพ ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม นักศึกษาต้องมีการประสานงานกับอาจารย์หน่วยงานภายนอกและกลุ่มเพื่อน การสร้างสัมพันธภาพจึงเป็นอีกกระบวนการบูรณาการหลักสูตรเชิงวัฒนธรรมในการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่โรเจอร์ (Rogers, 1957 cited in Joyce & Weil, 1966, p. 45) อธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยใช้คำว่าความเป็นเพื่อน (Partnership) ในความสัมพันธ์ดังกล่าวผู้สอนและผู้เรียนต่างต้องเข้าใจโลกในแบบของกันและกัน เข้าใจความคิดของกันและกัน ทำให้เกิดการสื่อสารทั้งแบบเอาใจใส่ (Empathetic Communication) ความสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ที่เกื้อหนุนต่อกันและกัน (Task Interdependence) และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีเป้าหมายสุดท้ายที่เหมือนกัน (Interdependence of Fate) จนกระทั่งเกิดเป็นพลังของกลุ่มในการร่วมกันให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่คิช (Keith, 1967, p. 5) กล่าวว่า สัมพันธภาพเป็นพฤติกรรมและการกระทำของบุคคลที่ทำงานและพยายามดำเนินการเพื่อให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิมในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จึงเป็นเรื่องของการจูงใจบุคคลให้ทำงานเป็นทีมในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, p. 361) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การสื่อสารต่อกันและสองทางจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนได้แลกเปลี่ยนข่าวสารอย่างต่อเนื่องซึ่งกันและกันจะช่วยให้สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนารี โนภิระ (2536, หน้า 253) ที่ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน คือครูส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตากรุณา มีเหตุผลให้ความรักความอบอุ่นจะช่วยให้นักเรียนปรับตัวได้ดีขึ้นและเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจแก่ผู้เรียน รวมทั้งพรรณี ช. เจนจิต (2538, หน้า 253) กล่าวว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน บรรยากาศไม่ตึงเครียด มีบรรยากาศของการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้รับกำลังใจที่ดี ได้รับความรักความอบอุ่นและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปีเตอร์สัน, เจน, ราโน และคาเรน (Peterson, Jane, Ranoe & Karen, 1995, pp. 36-38) กล่าวว่า

การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีความสำคัญต่อผู้บริหารการพยาบาลอย่างมาก เพราะจะช่วยให้การบริหารงานทุกขั้นตอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี จึงศึกษาพบว่ากระบวนการสร้างสัมพันธภาพเป็นกระบวน การหนึ่งที่สำคัญให้เกิดการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์ได้กระบวนการหนึ่ง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเบอร์พิทท์ (Burpett, 1995, Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของพฤติกรรมหัวหน้าทีม หน้าที่ของทีมที่มีหลากหลายและการติดต่อสื่อสารแบบกำหนดขอบเขตข้ามทีม (Team Cross Boundary) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์กรกับระดับการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของทีมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำทีมและการติดต่อสื่อสารแบบกำหนดขอบเขตข้ามทีม ในขณะที่ประชัน จันทร์สุข (2544, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาทางอารมณ์กับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ผลการวิจัยพบว่า เชาวน์ปัญญาทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการรู้อารมณ์ตน การบริหารอารมณ์ การสร้างแรงจูงใจ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการดงไว้ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช 3 ทักษะ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการทำกลุ่ม และทักษะการสอนสุขศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของมาเนียส และฮาฟพิล (Manias & Happell, 2003, pp. 149-154) วิจัยเชิงสำรวจมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษาพยาบาล จำนวน 28 แห่ง จากมหาวิทยาลัยทั้งหมด 47 แห่งในประเทศออสเตรเลีย ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการศึกษาพยาบาลจำนวน 23 แห่งจากมหาวิทยาลัยทั้งหมด 28 แห่ง มีการจัดการศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับด้านสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการต่างวัฒนธรรมด้วยการจัดประสบการณ์ภาคสนามให้นักศึกษาพยาบาลเข้าไปอยู่ร่วมกันในสังคมต่างวัฒนธรรม จึงสรุปได้ว่าการสร้างสัมพันธภาพเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างคุณลักษณะบัณฑิตพยาบาลที่พึงประสงค์

การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและการเรียนรู้จากตัวแบบเกี่ยวข้องกับกระบวนการปลูกฝังค่านิยมเป็นกระบวนการอีกประการหนึ่งของการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ทั้งนี้การจัดการศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องผลิตพยาบาลให้มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป การพัฒนาจริยธรรมให้กับบุคลากรทางการพยาบาลจำเป็นต้องปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพเพื่อให้เกิดพฤติกรรมของการเป็นพยาบาลที่ดี ซึ่งค่านิยมได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะเป็นเครื่องกำหนด ผลักดันหรือนำทางพฤติกรรมของคนให้โน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง (Davis & Aroskar, 1991, p. 19) สำหรับวิชาชีพการพยาบาลค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาจะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจในการเลือกตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรม (Fry, 1994, p. 55)

ในวิชาชีพการพยาบาลเชื่อว่าค่านิยมเป็นความเชื่อ การกระทำหรือสิ่งที่พยาบาลผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลยึดถือ ยอมรับหรือให้ความสำคัญ สามารถปลูกฝังมาจากการได้รับการอบรมและถ่ายทอดจากการเรียน จากการสังเกตในการปฏิบัติการพยาบาลจนกระทั่งซึมซับเป็นค่านิยมของบุคคล (ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540, หน้า 19) สมาคมวิทยาลัยพยาบาลแห่งสหรัฐ อเมริกา ระบุไว้ว่า ค่านิยมที่สำคัญสำหรับพยาบาลต้องประกอบด้วยความเสียสละที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (Altruism) ความเท่าเทียมกัน (Equality) ความงาม (Esthetics) การยึดถือความจริง (Truth) ความอิสระ (Freedom) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และความยุติธรรม (Justice) ในกระบวนการสร้างบัณฑิตพยาบาลให้มีคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์จึงต้องมีกระบวนการสร้างค่านิยมที่ดีให้กับนักศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะพยาบาลที่ต้องปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องทำงานให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ภายใต้สถานการณ์ที่ยุ่งยากและหวาดกลัวเพื่อให้ได้พยาบาลที่สามารถให้การดูแลผู้เจ็บป่วยโดยไม่เลือกเพศ ชาติ วรรณะ ชนชั้น ศาสนา ค่านิยมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้โดยการสอนโดยตรงและจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (Weis & Schank, 2002, p. 271) ซึ่งผลการศึกษาของศรีประภา ปียะศิริศิลป์ (2539, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมวิชาชีพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จากสถาบัน การศึกษาพยาบาลจากทั่วประเทศจำนวน 391 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมทางวิชาชีพและคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความสามารถในการตัดสินใจของนักศึกษา นักศึกษาที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการตัดสินใจขั้นวินิจฉัยปัญหาการพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจปฏิบัติและรวมทุกขั้นตอนสูงกว่านักศึกษาที่มีค่านิยมวิชาชีพระดับปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 รวมทั้งการศึกษาของเอ็ดดี้, เอลฟริง, เวส และแชง (Eddy, Elfrink, Weis & Schank, 1994, Abstract) ที่ศึกษาความแตกต่างในการรับรู้ค่านิยมวิชาชีพระหว่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 กับอาจารย์พยาบาล ตลอดจนตัวแปรที่มีผลต่อความผันแปรของค่านิยมของคะแนนค่านิยมวิชาชีพ คือ ความเสียสละ ความเท่าเทียมกัน ความงาม ความจริง ความมีอิสระ การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความยุติธรรม ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ให้ความสำคัญกับค่านิยม ความมีอิสระ การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สูงกว่านักศึกษาพยาบาล แต่อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่าให้ความสำคัญกับค่านิยมสูงกว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนน้อย จึงเห็นว่ากระบวนการสร้างค่านิยมเป็นอีกกระบวนการที่สำคัญในการสร้างให้ได้บัณฑิตพยาบาลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังตัวอย่างการบันทึกของนักศึกษา “การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลช่วยให้เกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของงานพยาบาลและการเสียสละ อยากทำงานให้กับคนที่ลำบากกว่าเรา”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอในระดับนโยบาย

1.1 วิทยาลัยพยาบาลควรกำหนดเป็นนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถทางภาษา ด้านความรู้ความสามารถทางการพยาบาล ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการเข้าใจความแตกต่างด้านการพยาบาล ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านภาวะผู้นำ โดยกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ด้านผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีการตอบสนองการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นรูปธรรมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ให้ชัดเจน ประกาศให้อาจารย์และบุคลากรทุกระดับก็จะนำไปวางแผนจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการของทุกงานของวิทยาลัยต่อไป

1.2 วิทยาลัยพยาบาลควรกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนที่จะส่งเสริมให้อาจารย์และบุคลากรทุกระดับพัฒนานักศึกษาโดยใช้กระบวนการทั้ง 13 กระบวนการ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การสร้างความตระหนัก การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสร้างความเข้าใจ การสร้างความมั่นใจ การเรียนรู้จากตัวแบบ การสร้างวินัยในตนเอง การกำหนดบทบาทหน้าที่ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม การสร้างสัมพันธภาพ การปลูกฝังค่านิยม และการปลูกฝังจิตสาธารณะ เพราะกระบวนการดังกล่าวสามารถประยุกต์ ๆ ได้หลายกิจกรรมและแต่ละกิจกรรมสามารถพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา

1.3 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับวิทยาลัย โดยให้มีบุคคลภายนอก เช่น พยาบาลพี่เลี้ยง ศิษย์เก่า ผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบกับวิทยาลัย ในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามผลอย่างกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลให้เกิดความต่อเนื่องและจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าการเรียนรู้จากตัวแบบ การสร้างความตระหนัก การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสร้างความเข้าใจเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การปฐมนิเทศนักศึกษาโดยปรับรูปแบบให้มีกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา โดยผู้บริหารสร้างความเข้าใจให้กับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกคนที่มีหน้าที่ในการร่วมพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เมื่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะช่วยให้เกิดความมีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.2 ข้อค้นพบจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะการเข้าใจความแตกต่าง ต้องมุ่งให้นักศึกษาพยาบาลเข้าใจผู้อื่น ไม่เพียงแต่มุ่งให้เข้าใจและปรับตัวเข้าหาผู้รับบริการหรือนักศึกษาที่เป็นมุสลิมเท่านั้น วิทยาลัยควรสร้างความเข้าใจและเพิ่มกิจกรรมที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากกิจกรรมตามความเชื่อของทุกศาสนาร่วมกัน แทนการที่ให้นักศึกษาไทยพุทธเข้าร่วมกิจกรรมของศาสนาอิสลาม แต่นักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามมีข้อกำจัดในการเข้าร่วมศึกษาความเชื่อของศาสนาอื่น จึงจะสามารถพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวและตอบสนองความเชื่อที่หลากหลายได้

2.3 จากข้อค้นพบที่ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนานักศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สร้างให้เกิดความตระหนักและสามารถพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้ วิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนานักศึกษาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เพื่อพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยใช้นักศึกษา ผู้ปกครอง อาจารย์พยาบาล พยาบาลพี่เลี้ยง ศิษย์เก่าและชุมชนมาร่วมพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยการเลือกพัฒนาเฉพาะคุณลักษณะที่จำเป็นเร่งด่วนในพื้นที่ เช่น ด้านความรู้ความสามารถทางภาษา ด้านการเข้าใจความแตกต่าง

3.2 ควรมีการศึกษาติดตามผลคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์หลังสำเร็จการศึกษา โดยประเมินคุณลักษณะทั้งจากบัณฑิต นายจ้าง เพื่อนร่วมงานและผู้ใช้บัณฑิต เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

3.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปขยายผลในการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันผลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา ในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University